

An Abairt

Is rud í abairt...

- a thosaíonn ar **cheannlitir**;
- a chríochnaíonn le **lánstad**;
- a dhéanann **ciall iomlán**.

Cineálacha abairtí...

ráiteas

ceist

uailbhreas

ordú

Meán oíche a bhí ann.
Ní raibh mé riamh amuigh
chomh mall sin.

Cad é a bhí ann?
An ag brionglóideach
a bhí mé?

A leithéid d'fhuaim
chritheaglach!
Dóigh ar bith!

Fan ansin!
Fan anseo le do thoil.

Is féidir le habairtí a bheith gairid...

- le haird a tharraingt;
- ar mhaithe le héifeacht dhrámatúil;
- le himeachtaí a bhogadh ar aghaidh.

...nó fada

- le teannas a chothú;
- ar mhaithe le cur síos cumhachtach;
- le cuid mhór eolais a thabhairt.

Meán oíche a bhí ann.
Éist! Cad é sin?

Oíche fhuar gheimhridh agus an clog ag bualadh ar uair an mheán oíche, ligeadh uail uaigneach, scanrúil go fadálach, ard, a bhain macalla as na sráideanna tréigthe.

Is féidir le habairtí faisnéis

Cad é a

ligead

cén dóigh?

go fadálach, ard

cá h

na sráic
tréig

Is féidir na frásaí a bhaineann le

cén

a bhogadh thart ar mhait

Is féidir focail nó frásaí tuairis

uaigneach, scanrúil

éis chúlra a chur ar fáil.

tharla?

h uair

áit?

cén uair?

deanna
gthe

ar uair an
mheán oíche

dóigh?

cá háit?

agus

cén uair?

he le héifeachtaí difriúla.

sciúla eile a chur isteach fosta.

mar a bheadh taibhse ann

Baintear úsáid as aba

Cad é sin?

Níl a fhios agam. Ach tá mé ag dul a fháil amach. Fan thusa anseo!

Dóigh ar bith!
Tá mise ag teacht fosta.

irtí i gcaint dhíreach.

"Cad é sin?" a d'fhiafraigh mé.

"Níl a fhios agam," a d'fhreagair Daid. "Ach tá mé ag dul a fháil amach. Fan thusa anseo!"

"Dóigh ar bith!" arsa mise.
"Tá mise ag teacht fosta."

caint dhíreach
clásal tuairiscithe

Is féidir le habairtí rud
a rinne duine a chur in iúl...

Rinne madadh tafann. — — — — —

D'fhág an gadaí an doras
ar oscailt. — — — — —

Bhris sé an fhuinneog. — — — — —

Ní fhaca muid a dhath. — — — — —

Tá go leor dóigheanna ann

... nó is féidir leo rud
a tharla a chur in iúl.

— — — — Bhí tafann le cluinstitín.

— — — — Fágadh an doras ar oscailt.

— — — — Briseadh an fhuinneog.

— — — — Ní raibh a dhath le feiceáil.

leis an rud céanna a rá.

Is féidir abairtí simplí a nascadh le

Bhí na sráideanna tréigthe. — — — —

Bhí macalla ár gcos le
cluinstin sa dorchadas.

Stán muid go géar isteach — — — —

sa dorchadas. Ní raibh a
dhath le feiceáil againn.

Scread mo Dhaidí orm le — — — —

fanacht mar a raibh mé.

D'imigh sé leis ina rith
síos an cabhsa.

Abairtí comhshuite a thu

Is féidir abairtí simplí a nascadh
(a chiallaíonn 'as/while' i nGaeilge)

Bhí an clog ag bualadh
ar uair an mheán oíche.
Ligeadh uair.

— — — —

Bhain Daid an teach amach.
Sheas sé gur éist sé.

— — — —

Lean mé é. Bhí mé
róscanraithe le fanacht
liom féin.

— — — —

Abairtí coimpléascacha a t...

h le chéile le focail ar nós agus
(nBéarla), nuair, agus mar.

— — — — Agus an clog ag bualadh ar
uair an mheán oíche, ligeadh
uail.

— — — — Nuair a bhain Daid an teach
amach, sheas sé gur éist sé.

— — — — Lean mé é mar bhí mé
róscanraithe le fanacht
liom féin.

hugtar ar na habairtí seo.

Abairtí ga
abairtí fac

Cineálacha éagsúla
abairtí a úsáid -
. ? !

Dóighe
héagsúlac
in ab

Caint dhíreach a
úsáid leis an scéal
a insint.

Rud a rinne
athrú g
tha

Le habairtí maithe a dhéanamh
(Féach an taobh istig)

iride agus
da a úsáid.

Na frásaí a bhaineann
le cén dóigh, cá háit
cén uair a bhogadh
thart.

anna le
cht a chur
bairtí

Nascfhocail a úsáid
le habairtí a
dhéanamh níos
faide.

ne duine a
o rud a
rta.

, roghnaigh na focail is fearr.
gh den chlúdach cúil)

Meán oíche

Meán oíche a bhí ann. Bhí Daid agus mé féin ag siúl abhaile ó chóisir mo dheirféar. Ní raibh mé riamh amuigh chomh mall sin. Bhí na sráideanna tréigthe agus macalla ár gcos le cluinstitín sa dorchadas.

Go tobann chuala muid trup neamhshaoilte! Réab sé an ciúnas mar a bheadh cloch trí ghloine ann. Cad é a bhí ann? Scread? Uaill? Taibhsí? Sheas mé, reoite leis an talamh, agus an t-allas

fuair ina rith síos mo dhroim.

Sheas Daid chomh maith.

“Ag teacht as árasán de Brún atá sé,” arsa Daid. “Gheall mé go gcoinneoinn súil air agus iad ar shiúl ar saoire.”

I bhfaiteadh na súl, d'imigh Daid ina rith ag tarraingt ar árasán theaghlach de Brún. “Fan thusa ansin!” a scairt sé liom i sean-ard a chinn.

“Dóigh ar bith!” arsa mise. Bhí orm é a leanúint mar bhí mé róscanraithe le fanacht liom féin.

**Le habairtí maithe a dhéanamh,
roghnaigh na focail is fearr, m.sh.**

- **briathra cumhachtacha;**
- **aidiachtaí agus dobhriathra
suimiúla;**
- **ainmfhocail bheachta;**
- **na cónaisc is fearr le do chuid
smaointe a nascadh.**

Is mian le CCEA buíochas a ghabháil le Gráinne Uí Dhuifinn agus le hEmer Mhic an Fhailí ó Cholaíste Feirste, Béal Feirste, as ábhar an leabhair seo a scríobh, a ullmhú agus a chur ar fáil.

COUNCIL FOR THE CURRICULUM EXAMINATIONS AND ASSESSMENT 29 Clarendon Road, Clarendon Dock, Belfast BT1 3BG
☎ +44 (0)28 9026 1200 📠 +44 (0)28 9026 1234 📞 +44 (0)28 9024 2063 ✉ info@ccea.org.uk 🌐 www.ccea.org.uk

Rewarding Learning